

INTERNATIONAL ASSOCIATION
RAZI
FOR MEDICINE & PSYCHOTHERAPY

UNIVERSITÄTS
KLINIKUM
FREIBURG

Philipps
Universität
Marburg

PSYCHOLOGISCHES INSTITUT
FÜR PSYCHOLOGIE
UND PSYCHOTHERAPIE
Chemie Universität
Department of Psychosomatic
Medicine & Psychotherapy

چهارمین کنفرانس بین‌المللی روان‌تنی

ارزیابی و مداخلات روانشناختی در اختلالات روان‌تنی
اعتیاد و اختلالات روان‌تنی

۲۶ تا ۲۸ مهر ۱۳۹۱

دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

تعیین رابطه متغیرهای جمعیت شناختی و منبع کنترل بر شکایات روان‌تنی

نوشین خواجه مبارکه^۱ - دکتر حسین مولوی^۲ - دکتر ابوالقاسم نوری^۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین رابطه متغیرهای جمعیت شناختی و منبع کنترل بر شکایات روان‌تنی در بازنشستگان زن و مرد بود. روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دبیران بازنشستگان تا سال ۹۰ در شهرستان نجف آباد تشکیل می‌دادند. حجم نمونه مقدماتی ۱۵۰ نفر برآورد شد که بطور تصادفی به روش قرعه کشی انتخاب شدند. ابزار سنجش شامل پرسشنامه محقق ساخته جمعیت شناختی (سابقه، سن، تعداد اعضای خانواده و جنس) و پرسشنامه منبع کنترل راتر (۱۹۹۶) بود که بر روی دو گروه زن و مرد اجرا شد. داده‌ها از طریق محاسبه ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل کوواریانس با استفاده از نرم افزار SPSS16 انجام شد. نتایج نشان داد که بین میانگین‌های شکایات روان‌تنی بازنشستگان زن و مرد ($P < 0/001$) تفاوت معناداری وجود داشته است. اما بین نمرات منبع کنترل با شکایات روان‌تنی رابطه معنی داری وجود نداشته است. ($P = 0/36$)

کلید واژه‌ها: شکایات روان‌تنی، منبع کنترل، بازنشستگی

The Relationship of Locus of Control and Demographics with Psychosomatic Complaints

Abstract

The aim of the present study was to determine the relationship of locus of control, anxiety level and psychological well-being with psychosomatic complaints in retired male and female teachers education department. Research method was descriptive correlative and statistical population of the research included all teachers in Najafabad education department until the year 2012. The sample was 150 who were selected randomly. For gathering data, four questionnaires were used: demographics questionnaire (researcher-made), Rotter locus of control (1996). co-variance analysed, with spss16 There was significant difference between mean psychosomatic

^۱ نویسنده مسئول: دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان nooshin.khaje@yahoo.com

^۲ استاد دانشگاه اصفهان

^۳ دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان

complaints of retired women and men ($p < 0.001$). there was not also a significant relation between locus of control with psychosomatic complaints ($p < 0.36$)

Keywords: Psychosomatic symptoms, Locus of control, Retired

مقدمه

انسان از بدو تولد و به دنیا آمدن در هر یک از مراحل زندگی ویژگیها و خصوصیات منحصر به فرد دارد و در فرایند رشد جسمانی، روانی و اجتماعی خود مراحل را می گذراند که باهم تمایز و تباین دارند. مرحله کودکی، مرحله نوجوانی، مرحله بزرگسالی و سرانجام مرحله پیری و بازنشستگی^۱ که دوره فرزانگی و هدایت گری است (میچل^۲، ۱۳۷۷). بازنشستگی ممکن است یکی از لحظات بحرانی زندگی^۳ را تشکیل دهد و به این عنوان بانوعی نگرانی و عدم تعادل همراه باشد (میشارا و رایدل^۴، ۱۳۸۲). یکی از عوامل پیش بینی کننده مهم در بازنشستگی خود کارآمدی است (گون^۵، ۱۹۹۴). خود کارآمدی فرد، تحت عواملی مانند دانش و مهارت فردی، سلامت جسمانی و روانی و کنترل شرایط محیطی فرد است (لوئینز، یوسف، اوپلی^۶، ۲۰۰۷). هر چه خود کارآمدی بیشتر باشد سطح اضطراب دوران بازنشستگی پائین تر است (فرتز، گلوک، اوسانا، جونز و مری کانگاش^۷، ۱۹۸۹). همچنین تاب آوری و کنترل اضطراب موجب می گردد فرد توانایی چشمگیری برای سازگار شدن با تغییرات بزرگ داشته باشد (لوئینز، وگیلسینک، اوپلی^۸، ۲۰۰۶).

بر طبق تحقیقات انجام شده هر آنچه به کم شدن عزت نفس و کنترل فرد بر روی محیط کمک می کند می تواند زمینه ظهور اختلالات روانی در سالمندی را مساعد سازد (میشارا و رایدل، ۱۳۸۲). افراد دارای کنترل بیرونی در مقایسه با افراد دارای کنترل درونی از نظر استفاده از منابع محیطی، کارآمدی کمتری داشته و در حفظ فعالیت خود گردان، مشکلات بیشتری دارند (لفکرت^۹، ۱۹۷۶). و کنترل رفتار و احساسات و عواطف در سلامت روانی، قدرت سازگاری، احساس رضایتمندی از زندگی یا نارضایتی و نظایر آن تا حدود زیادی متأثر از چگونگی تفکر و ادراک فرد از خود، دیگران و رویدادهای زندگی می باشد (الیس^{۱۰}، ۱۳۷۵). یکی از رویدادهای زندگی بازنشستگی است، که علیرغم اینکه بعدی جدید و مثبت است گاهی در فرد روحیه ای منفی ایجاد می کند و موجب سرگردانی و اضطراب و مشکلات روانی جسمانی می گردد (وارسته گل محمدی، ۱۳۷۸). تجربه استقلال یا تجربه خود کفایی، توانایی رویارویی در برابر فشارهای

¹ retirement

² Mitchell

³ critical life

⁴ Mishara & Riddle

⁵ Gowen

⁶ Luthns, Youssef, Avolio

⁷ Fretz, Kluge, Ossana, Jones & Marcianas

⁸ Luthans, Vogelgesang, Avolio

⁹ Lefcourt

¹⁰ Ellis

اجتماعی و عمل بر اساس راه حل های فردی و ارزیابی خود از طریق معیارهای متناسب با شرایط روانی به عنوان یکی از ویژگی های سلامت روانی مورد توجه قرار می گیرد (ریف، ۱۹۸۹؛ ریف و کیز، ۱۹۹۵؛ اسپرینگر و هاسر^۲، ۲۰۰۶). وقوع دوره های متوالی از حالت های بحرانی و پر آسیب با عکس العمل های فشار آوری همراه است که می تواند منجر به بیماری های جسمی و روان شناختی شود. (استنسفلد و کندی ۲۰۰۶؛ تاستسومی و کاواکامی، ۲۰۰۴؛ وگشل، جون ولندسبرگیس^۳، ۲۰۰۵) عمده این بیماری ها، افزایش مرگ و میر ها به خاطر ناراحتی های قلبی (کیویماکی، لیون آرجاس، لوککون، ریهماکی، والتر او کریجونن^۴، ۲۰۰۲) سلامت عمومی پائین و استرس های روانی هستند (پی کارت و همکاران^۵، ۲۰۰۱). همچنین پژوهش های انجام شده نشان می دهند که منبع استرس در بین زنان و مردان متفاوت است و در حالی که زنان بیشتر از ناراحتی های روان شناختی، افسردگی و اختلالات جسمی خفیف رنج می برند، مردان نسبت به بیماری های مرگباری چون ناراحتی های قلبی، عروقی و سرطان آسیب پذیرتر هستند (وورگ^۶، ۱۹۸۹). بنابراین با توجه به افزایش چشمگیر جمعیت جمعیت بازنشستگان نجف آباد و در نظر گرفتن این نکته در آینده نه چندان دور ایران نیز با افزایش جمعیت سالمند روبرو خواهد شد و به این دلیل که این افراد معمولاً شیوه های درستی از تبیین رویدادها و کنترل محیط ندارند می طلبد در این زمینه تحقیقاتی صورت گرفته و از نتایج آن در بهبود اوضاع استفاده کرد. با توجه به تأثیر کنترل درونی بر رویدادهای نامطلوب زندگی در جهت جلوگیری از افزایش اختلالات روانی می توان از این طریق روان شناسان را از متغیرهایی که بانسایح مثبت بازنشستگی در ارتباط هستند برای ترسیم مداخلات بهداشت روانی آگاه کرد تا بتوانند شیوه های مفید سازگاری را شناسایی کنند. با توجه به مباحث مطرح شده، هدف از این پژوهش بررسی رابطه بین متغیرهای جمعیت شناختی و منبع کنترل با شکایات روانی در دبیران بازنشسته زن و مرد نجف آباد است. در همین راستا فرضیه های پژوهش به این صورت شکل گرفت:

۱) بین میزان منبع کنترل با شکایات روانی در دبیران بازنشسته رابطه معناداری وجود دارد.

۲) بین نمرات متغیرهای جمعیت و نمرات شکایات روانی در دبیران بازنشسته رابطه معناداری وجود دارد.

روش:

روش پژوهش، جامعه آماری، نمونه؛ این پژوهش از نوع همبستگی و جامعه آماری آن همه دبیران بازنشسته آموزش و پرورش نجف آباد تا سال ۱۳۹۰ که ۲۰۴۰ نفر بودند تشکیل دادند. که بر اساس جدول حجم نمونه کرجسی و مورگان نمونه مورد نظر ۳۰۵ نفر محاسبه شد است اما محقق با یک نمونه مقدماتی با تعداد ۱۵۰ نفر به صورت نمونه گیری تصادفی ساده به شیوه قرعه کشی نمونه را انتخاب نمود (۷۴ زن و ۷۶ مرد). و همچنین کفایت حجم با توجه به توان آماری بررسی گردید.

¹ Ryff & Keyes

² Springer & Hauser

³ Stansfeld & Candy; Tsutsumi & Kawakami; Vegchel, Jonge & Landsbergis

⁴ Kivimaki, Ieion Arjas, Luukkonen, Riihimaki, Vahltera, Kirjonen

⁵ Pikhart & et al

⁶ Verbrugé

ابزار سنجش:

پرسشنامه جمعیت شناختی: بادر نظر گرفتن ویژگیهای پژوهش این پرسشنامه توسط محقق ساخته شده است که متغیرهای سن، جنس، تعداد اعضای خانواده و سابقه کار را می سنجد.

پرسشنامه منبع کنترل راتو:

این مقیاس توسط راتر (۱۹۹۶) تهیه شده است و دارای ۲۹ ماده می باشد. هر ماده آن از دو جمله تشکیل شده است. نمره گذاری این مقیاس به صورت صفر و یک است. ۶ ماده از این پرسشنامه به صورت خنثی هستند و به آنها نمره تعلق نمی گیرد. بنابراین نمره ها بین ۰ تا ۲۳ در نوسان است. نمره بالا در این مقیاس نشانگر جهت گیری درونی و نمره پایین نشانگر جهت گیری درونی است. پایایی آزمونراتر از طریق باز آزمایی مجدد در گروه نمونه دانشجویی، از ۰/۵۵ تا ۰/۸۳ و ثبات درونی آن از ۰/۶۳ تا ۰/۷۹ به دست آمده است (راتر، ۱۹۹۶). در نونه های ایرانی، پایایی این مقیاس ۰/۷۰ محاسبه شده است (شمس، ۱۳۷۸). دو نمونه از پرسش های این پرسشنامه عبارتند از «الف) برای رسیدن به آنچه خواستارش هستم، شانس کم اثر است. ب) خیلی وقتها ما می توانیم در تصمیم گیریها صرفاً شیر یا خط بندازیم.» «الف) تعدادی از مردم هیچ حسنی ندارند. ب) هر کس خوبیهای دارد.»

روش اجرا و تحلیل:

برای انجام پژوهش ابتدا برای دست یابی به محیط و یافتن گروه نمونه به اداره آموزش و پرورش مراجعه شده است و مجوز برای دسترسی به جامعه و در یافت اطلاعات کسب شده سپس پرسشنامه های پژوهش بعد از توزیع و ارائه توضیح های لازم به صورت خود گزارش دهی پاسخ داده شده است. داده ها به روش محاسبه ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل کوواریانس با استفاده از نرم افزار آماری spss16 بررسی شد.

یافته ها:

در مطالعه انجام شده ۴۹/۳ درصد پاسخ دهندگان مرد و ۵۰/۷ درصد شرکت کنندگان زن بودند. میانگین سنی آزمودنی ها ۵۵ با انحراف معیار ۶/۲۵ و همچنین میانگین سابقه کاری ۲۹/۴۲ با انحراف معیار ۳/۲۹ بود. یافته های پژوهش بر اساس فرضیه های پژوهش در جدول ۱-۳ ارائه شده است.

جدول ۱: نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای جمعیت شناختی و منبع کنترل وشکایات روان تنی (n=۱۵۰)

متغیرها	R	R ²	معنی داری
سن	۰.۱۱	۰.۰۱	۰.۱۸
سابقه	-۰.۰۵	۰.۰۰۲	۰.۵۲
تعداد اعضای خانواده	-۰.۰۶۶	۰.۰۰۳	۰.۴۲
جنس (دورشته ای نقطه ای)	۰.۲۳	۰.۰۴	۰.۰۰۵
منبع کنترل	۰.۱۸۸	۰.۰۳	۰.۰۲

با استفاده از آزمون تحلیل کوواریانس و همبستگی پیرسون فرضیات پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. قبل از انجام تحلیل کوواریانس بایستی پیش فرض آن را مبنی بر تساوی ماتریسهای واریانس دو گروه با استفاده از آزمون لوین مورد بررسی قرار گرفته شود که نتایج آن در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: نتایج آزمون لوین مبنی بر پیش فرض تساوی واریانسهای دو گروه زنان و مردان

ضریب F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	معنی داری
۳.۵۹۵	۱	۱۴۸	۰.۰۶

بر اساس نتایج جدول ۲ ضریب F برای پیش فرض تساوی واریانسهای دو گروه برابر ۳.۵۹۵ است و ضریب معنی داری آن برابر ۰.۰۶ شده است که چون این ضریب معنی داری بیشتر از ۰.۰۵ شده است بنابراین معلوم می شود که دو گروه از نظر واریانس با هم برابر شده اند و تفاوت مشاهده شده معنی دار نیست، بنابراین می توان به نتایج آزمون پارامتریک کوواریانس جهت پاسخگویی به

فرضیات مورد نظر اطمینان داشت. نتایج تحلیل کوواریانس رابطه متغیرهای این تحقیق با شکایات روان تنی در دبیران بازنشسته، در جدول ۳ نشان داده شده است. جنسیت نمایانگر تفاوت نیز می‌باشد.

جدول ۳: نتایج تحلیل کوواریانس دو گروه زن و مرد در میانگین نمرات مربوط به شکایات روان تنی

منبع	شاخص	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F ضریب	معنی داری	مجذور اتا	توان آزمون
سن	۰.۱۶۱	۱	۰.۱۶۱	۰.۸۸۹	۰.۳۴۷	۰.۰۰۶	۰.۱۵۵	
سابقه	۰.۴	۱	۰.۴	۲.۲۱۷	۰.۱۳۹	۰.۰۱۵	۰.۳۱۵	
تعداد اعضای خانواده	۰.۰۱۳	۱	۰.۰۱۳	۰.۰۷۱	۰.۷۹۱	۰.۰۰۱	۰.۰۵۸	
جنس	۲.۰۴۳	۱	۲.۰۴۳	۱۱.۳۰۸	۰.۰۰۱	۰.۰۷۴	۰.۹۱۶	
منبع کنترل	۰.۱۵۲	۱	۰.۱۵۲	۰.۸۴۳	۰.۳۶	۰.۰۰۶	۰.۱۴۹	

فرضیه اول: در جدول ۱ نتایج ضرایب همبستگی بین متغیرها نشان داد که فقط جنس با شکایات روان تنی رابطه دارد و همچنین در جدول ۳ مشاهده می‌شود که هیچ یک از متغیرهای سن، سابقه و تعداد اعضای خانواده رابطه معنی داری با نمرات شکایات روان تنی نشان نمی‌دهند، چون ضریب معنی داری همه آنها بزرگتر از ۰.۰۵ است. اما همان طور که مشاهده می‌شود بین میانگین‌های شکایات روان تنی دبیران بازنشسته زن و مرد آموزش و پرورش تفاوت معنی داری وجود دارد. ضریب معنی داری متغیر جنسیت طبق جدول ۳ برابر ۰.۰۰۱ است و نشان می‌دهد که دو گروه زن و مرد از نظر شکایات روان تنی با همدیگر تفاوت معنی داری دارند. میزان تفاوت دو گروه با مجذور اتا مشخص می‌شود (مجذور اتا برابر با ۰.۰۷۴ است). یعنی ۷ درصد واریانس نمرات شکایات مربوط به جنسیت است. در ضمن توان آماری نیز ۰.۹۱۶ است که میزان دقت تحلیل و کفایت حجم نمونه برای آزمایش این فرضیه را نشان می‌دهد.

فرضیه دوم: نتایج ضرایب همبستگی در جدول ۱ نشان داد که منبع کنترل با شکایات روان تنی رابطه ندارد همچنین در جدول ۳ نشان می‌دهد که ضریب معنی داری در مورد متغیر منبع کنترل برابر با $(p=0.36)$ می‌باشد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین این متغیر با شکایات روان تنی رابطه معنی داری وجود ندارد. لذا فرضیه دوم تایید نمی‌شود.

بحث و نتیجه گیری:

هدف از این پژوهش بررسی رابطه بین متغیرهای جمعیت شناختی و منبع کنترل با شکایات روان تنی در دیران بازنشسته بود. براساس یافته های این پژوهش، هیچ یک از متغیرهای سن، سابقه و تعداد اعضای خانواده رابطه معنی داری با نمرات شکایات روان تنی نشان ندادند و هیچ پژوهشی توسط محقق که متغیرهای حاضر را بررسی کرده باشد یافت نشد اما با توجه به مطالعات قبلی می توان دریافت که این عوامل تأثیر مهمی نمی توانند بر بالا بردن شکایات روان تنی داشته باشند اما ضریب معناداری متغیر جنسیت برابر با ۰/۰۰۱ بود و نشان داد که دو گروه زن و مرد از نظر شکایات روان تنی باهمدیگر تفاوت معناداری داشتند. به عبارت دیگر احتمال بروز شکایات روان تنی در زنان بیشتر از مردان بود. نتایج به دست آمده از این پژوهش با یافته های، برایانت و جکسون (۲۰۰۸) و ویلانگ و همکاران (۲۰۱۱) هم خوانی داشت. طبق یافته های برایانت و جکسون (۲۰۰۸) که در یک تحقیق فرا تحلیلی بر روی مقالات انجام دادند به این نتیجه رسیدند که اضطراب شیوع بالایی در رده سنی بالای ۶۰ سال پیدا کرده است و این باعث بروز آسیب های جسمی می شود و این آسیب در زنان بیشتر از مردان مشهود است. همچنین در تحقیقی که ویلانگ و همکاران در باره رابطه بین رویدادهای زندگی با شکایات روان تنی در طی دوره های جوانی و بزرگسالی انجام دادند به این نتیجه رسیدند که تجربه کردن اتفاقات و رویدادهای نامطلوب زندگی احتمال شکایات روان تنی را افزایش می دهد که این احتمال در زنان بیشتر از مردها است. با توجه به این یافته می توان پی برد که شاید به علت فیزیولوژی متفاوت زنان و مردها در مقابل عوامل فشار زا زنها سریعتر به اختلالات روان تنی دچار می شوند.

همچنین یافته های پژوهش نشان داد که بین منبع کنترل با شکایات روان تنی رابطه معناداری وجود ندارد که در این زمینه پژوهش های جو (۱۹۷۱)، پتروسکی بیر کایمر (۱۹۹۴) و بارن و برن (۲۰۰۴) با یافته های این تحقیق هم سو نمی باشد. جو (۱۹۷۱) در تحقیقی این نتیجه را بدست آورد که افرادی که کانون کنترل درونی تری داشتند در مقایسه با افرادی که کانون کنترل بیرونی تر داشته اند علائم روانی کمتری گزارش کردند. پتروسکی بیر کایمر (۱۹۹۴) نیز به همین نتیجه دست پیدا کرد. بارن و برن (۲۰۰۴) نیز در تحقیقات طولی که انجام دادند به این نتیجه رسیدند که منبع کنترل با افزایش سن بیشتر جنبه درونی پیدا می کند و افراد با افزایش سن بهتر می توانند رویدادهای زندگی خود را کنترل کنند. شاید عدم تفاوت مشاهده شده بین نتایج به دست آمده در این پژوهش با تحقیقات قبلی را بتوان در عوامل گوناگونی جستجو کرد از جمله اینکه چون برخی افراد هنگامی که بازنشسته می شوند، احساس می کنند هویت اجتماعی خود را از دست داده و کارائی شخصی آنها پائین آمده و کنترلی بر زندگی خود ندارند. بنابراین این با رسیدن به دوران بازنشستگی دچار آس و نا امیدی و افسردگی می شوند و این افراد با برخورد به کوچکترین مشکلی خود را مقصر می دانند و علت های دیگر را در نظر نمی گیرند یا ممکن است مشکلات پیش بینی نشده در وضعیت اقتصادی و اجتماعی که می تواند زندگی افراد را تحت تأثیر قرار دهد بی آنکه فرد بتواند کنترلی بر آنها داشته باشد باعث شود تا فرد احساس کند که تأثیر و کنترلی بر پدیده ها ندارد و مشکلات و مصائب زندگی را بدون

تأثیر اثر خود تعبیر کند و از حیطه کنترل خارج بداند، شاید این توضیح قابل توجه باشد. به کمک نتایج این تحقیق میتوان به ادارات دولتی خصوصاً آموزش و پرورش توصیه کرد که در جهت ایجاد سبک اسناد صحیح برای دستیابی به منبع کنترل درونی بیشتر برای تبیین پدیده ها به طور معقول تر و کنترل بیشتر اضطراب و جلوگیری از بوجود آمدن شکایات روان تنی در کارمندان خود اقدامات جدی صورت دهند زیرا با بالارفتن شکایات روان تنی ضمن اینکه هزینه های جانبی درمان افزایش می یابد گذر از این مرحله از زندگی برای این عزیزان مشقت بار خواهد بود که با یک برنامه ریزی دقیق جهت آموزش کنترل استرس و پائین آوردن سطح اضطراب می توان شکایات روان تنی را تا حدودی کنترل نمود و سلامت عمومی و سلامت روان این افراد را بالا برد.

از محدودیتهای این پژوهش می توان به اجرای آن در جامعه دبیران تحصیل کرده اشاره کرد و بنابراین تعمیم آن به جامعه های دیگر باید با احتیاط همراه باشد. همچنین پژوهش حاضر مبتنی بر سنجش ارتباط است و باید نسبت به نتیجه گیری علی و معلولی از آن احتیاط لازم را در نظر گرفت. پیشنهاد می شود که پژوهش مشابهی در نمونه های دیگر غیر از نمونه دبیران صورت گیرد تا نتایج قابل بسط و تعمیم باشد.

منابع:

- الیس، آ.، هارپر، ر.الن. (۱۳۷۵). زندگی عاقلانه. ترجمه نیکبخت ف. چاپ سوم، تهران: انتشارات رشد. ۲۹۶ صفحه
- شمس، ق. (۱۳۷۸). بررسی رابطه بین درون گرایی و برون گرایی و منبع کنترل با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مقطع راهنمایی شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
- مولوی، ح. (۱۳۸۹). راهنمای عملی SPSS. اصفهان: پویش اندیشه .
- میچل، تی. آر. (۱۳۷۷). مردم در سازمانها. ترجمه: شکر کن ح. چاپ دوم، تهران: انتشارات رشد. ۷۵۲ صفحه
- میشارا، بی. ل.، رایدل، آر. ج. (۱۳۸۲). روان شناسی بزرگسالان. ترجمه: گنجی ح، داودیان ا. حبیبی ف. چاپ پنجم، تهران: انتشارات اطلاعات. ۳۱۱ صفحه
- وارسته گل محمدی، م. (۱۳۷۸). بررسی وضعیت اقتصادی، اجتماعی، خانوادگی و سلامتی بازنشسته از مراکز وابسته به دانشگاههای علوم پزشکی ایرن و شهید بهشتی شهر تهران در سال ۱۳۷۸. پایان نامه کارشناسی ارشد پرستاری، دانشگاه شهید بهشتی

Baron, R. A, Byrn, K. (2004). Social Psychology(10th,end). Boston: Pearso.

Bryant, Ch., Jackson, H., Ames, D. (2008). Journaof Affective Disorder. 109, Issue3, 233-250

Fretze, B. R., Kluge, N. A., Ossana, S. M., Jones, S. M. & Marianas, M.W. (1989). Intrevention target for reducing preretirement anxiety & depression. Journal of Counseling Pycology, 36(3), 301-307.

- Gowen, M. (1994). A preliminary investigation of factors affecting appraisal of the decision to take early retirement. *Journal of Employment Counseling*, 35(3), 124-137
- Kivimäki, M., Leinonen, P., Luukkainen, R., Riihimäki, H., Vahtera, J., & Kirjonen, J. (2002). Work stress and risk of cardiovascular mortality: Prospective cohort study of industrial employees. *British Medical Journal*, 325, 857-861
- Lefcourt, H. M. (1976). *Locus of control: Current trends in theory and research*. New York: John Wiley and Sons.
- Luthans, F., Youssef, C., & Avolio, B. J. (2007). *Psychological capital: Developing the human competitive edge*. Oxford University Press
- Luthans, F., Vogelgesang, G., & Avolio, B. J. (2006). Psychological capital: Developing the human complexity versus predictive validity. NBER working paper, 355 & National Bureau of Economic Research, bridge
- Petrosky, M. J. & Birkiner, J. C. (1994). The relationship locus of control, coping styles, and psychological symptom reporting. *Journal of Clinical Psychology*, 47(3), 336-344.
- Pikhart, H., Bobak, M., Siegrist, J., Pajak, A., Rywik, S., Kyshegyi, J., Gostautas, A., Skodova, Z., & Marmot, M. (2001). Psychosocial work characteristics & self-rated health in four post-communist countries. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 55, 624-30
- Rotter, J. B. (1996). Generalized expectation for internal versus external control of reinforcement. *Journal of Psychological Monographs*
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or it is nearly everything: An exploration of the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality & Social Psychology*, 57, 1069-1081.
- Ryff, C. D. & Singer, J. H. (1998). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 719-727
- Springer, K. W., & Hauser, R. M. (2006). An assessment of the construct validity of Ryff's scales of psychological well-being: Method.
- Stansfeld, S., & Candy, B. (2006). Psychosocial work environment and mental health—a meta-analytic review. *Scandinavian Journal of Work, Environment, & Health*, 32, 443-462.
- Tsutsui, A., & Kawakami, N. (2004). A review of empirical studies on the model of effort-reward imbalance at work: Reducing occupational stress by implementing a new theory. *Social Science & Medicine*, 59, 2335-2359.

Van Vegchel, N. De Jonge, J., & Landsbergis, P.A. (2005). Occupational stress in (inter) action: the interplay between job demands and job resources. *Journal of Organizational Behavior*. 26(5), 535-560.

Verbrugge, L. (1989). The Twin meet: Empirical explanation of sex difference in health and mortality. *Journal of Health and Social Behavior*. 30, 282-304

Villalonga, E., Ferrero, C., Erhart, M.(2011). Relationship Between Life Events and Psychosomatic complaints During Adolescence/Youth. *Journal of Adolescent Health* , 49, Issu2. 199-205.